

het teeken en zegel hadden, en hij het ook niet verzwegen dat een zware verantwoording op de zaken rustte en een vreeselijk lot in de toekomst hun wachtte, als zij deze genade tevergeefs ontvingen en op zoo groot een zaligheid geen acht gaven. De kleine, zwarte oogen van vrouw Van Hoogen schoten bij deze woorden vuur. Haar zware boezem hijgde geweldig, zoodat de haken en oogen van haar japon het hard te verantwoorden hadden, en het zweet liep tappelings langs haar ronde, bleke wangen. Gelukkig dat de leeraar onbewust was van wat er in dit menschenhart omging. Naarmate hij het einde zijner rede naderde, werd zijn taal hartelijker. Hij deelde zichbaar in hetgeen hij anderen tot vertroosting predikte. „Volk van God!“ zoo riep hij ten laatste met een hooggestemd gevoel des harten uit. „Volk van God! welk een schoone erfenis is u geworden! De snoeren zijn u gevallen in liefelijke plaatsen, de Heere is het deel uws bekens. Hij is uw God en uws zaads God tot in de verste nageslachten. Ja ook uws zaads God. Weent uw hart bij de gedachte, over de kleinen, die God als dierbare offers van u vroeg, o, geloof dat de Heere hen had uitverkoren om als kinderen te sterven en twijfelt niet aan hunne zaligheid. Gods beloften zijn vaster dan uw gevoel en voorbijgaande bevindingen. Denkt dikwijls aan uw eigen doop, en hoe de Heere zijn belofte aan u waar gemaakt heeft, en houdt u aan de waarheid van Gods Woord: Mijn Geest die op u is en mijne woorden, die ik in uwen mond gelegd heb, zullen van uw mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond des zaads uws zaads, zegt de Heere uw Ontfermer! Amen“.

Dat vrouw Van Hoogen het op haar plaats houden kon, en niet met groot geweld de kerk uitstormde, is eensdeels daartoe te verklaren, dat er bij een eivolle kerk, weinig kans bestond om buiten te kunnen komen; anderdeels dat zij van de in stilte uitgesproken woorden: „arme blinde stompert, arme blinde stompert!“ een soort van geestelijke waaijer maakte, waarmee zij haar ziel afkoelde.

Maar eenmaal buiten gekomen, kon zij zich niet meer bedwingen. Vandaar de vraag aan Van Hekelen: „Kan een kind van God daar nu bij leven?“

Van Hekelen, die een bedachtzaam en verstandig Christen was, had niet dadelijk op dezen uitval geantwoord. Hij kende vrouw Van Hoogen, en mocht haar, in zekeren zin, wel lijden, omdat er geest en vuur in zat, al had hij ook bijna altijd twist met haar. In haar hoedachtigheid van vrouw evenwel kon hij haar niet uitstaan. Ze was hem te boosaardig, en wanneer er over haar gesproken werd als levensgezellin, placht hij te zeggen: „Ik beklag haar man in mijn hart. Wie zoo'n vrouw heeft, heeft zijn portie, als ik me niet bedrieg“.

„Ben je door een stommen duivel bezeten?“ ging vrouw Van Hoogen voort, toen Van Hekelen op haar herhaalde vraag: „of een kind van God daar nu bij leven kan“, het stilzwijgen bleef bewaren. En deze acht-en-veertig-ponder (zoo noemde men in dien tijd een zwaren kanonskogel) schoot dadelijk bres in de vesting van Van Hekelen's stilzwijgen.

„Ik heb met zegen voor mijn hart mogen hooren“, zoo begon hij. „Ik heb bijzonder genoeg gehad; veel meer dan in den man die vanmorgen heeft gepreekt. Die van vanavond is een knappe leeraar, dat zeg ik, een knappe leeraar, geconft in de oude waarheid. Ik wou dat ze hem maar beriepen. Ik dacht zoo onder het preeken: wat is de Heere toch goed over zijn volk, dat Hij in deze donkere dagen nog zulke mannen verwekt, die het woord der waarheid recht snijden, en den goddeloozen aanzeggen dat het hun kwalijk, maar den rechtvaardigen dat het hun wel zal gaan“.

„Je hebt mijn vraag nog niet beantwoord“, zei vrouw Van Hoogen, op eenigszins kalmer toon. „Dan hebt ge mij niet verstaan“, antwoordde Van Hekelen. „Ik heb immers gezegd, dat ik met zegen voor mijn hart onder de waarheid heb gezeten. Als een kind van God bij zulke waarheden niet leven kan, mag hij zich wel eens ernstig onderzoeken, of zijn smaak ook bedorven is door opgeblazenheid des harten. Ik voor mij zeg met Hiskia: Bij deze dingen leeft men en in dit alles is het leven van mijn geest“.

„Ik voel wel waar je heen wil, Van Hekelen! Maar och, man, mocht je nog eens meer licht krijgen. Het zit nog te hoog. 't Moet een voet lager. Met die voorwerpelijke waarheid worden de zielen in de bloemhoven gejaagd, en een wee is over zulke herders uitgesproken“.

In dezen toon ging vrouw Van Hoogen wel een kwartier lang voort. Op eens bleef Van Hekelen midden op straat stilstaan. „Hoor eens, vrouw Van Hoogen“, zei hij op ernstigen toon, „die Gods gezalfden aanraakt zal het ongenoegen dragen. Dat aanranden van het werk des Geestes is een hoofdzonde van je, en het brengt duisternis over uw ziel. God wederstaal de hoovaardigen, maar den nederigen geeft Hij genade. Ik heb al zoo dikwijls gezegd, dat ik voor al die geestelijkheid bang ben. Ik houd mij aan het Woord, en ik vrees, als ge zoo voort gaat, dat er nog donkere wegen door u zullen moeten bewandeld worden“.

Zoo werd het gesprek een klein uur voortgezet. De lezers zijn zeker niet belust om het tot het einde te volgen. De preek was ten laatste geheel

vergeten. Zij wierpen elkander de teksten naar het hoofd, als jongens die met steentjes gooien. Eindelijk stonden ze voor de woning van oude Saartje.

Er waren reeds menschen, toen Van Hekelen en vrouw Van Hoogen met een „goeden avond Saartje, goeden avond vrienden“, binnentraden. Saartje zat op haar gewone plaats bij het raam, dicht bij de verlakte, dikbuikige koffiekan. Naast haar de oude Teunis, een bevestigd, uitgewerkt Christen, die door allen hoog geacht werd. Naast dezen zat een jong mensch, die mijnheer genoemd werd, omdat hij op een kantoor werkzaam was. Dan volgde Hein de slaaper, die een harde meester was, zeker omdat hij zijn leven lang met paarden had omgegaan. Ten laatste een fonsch gebouwd man, met een ringbaard, meesterknecht in een suikerbakkerij, die gebroken Hollandsch sprak, wijl hij een Duitscher was van afkomst. Vlak over Saartje zat juffrouw Van Zorgen, die vroeger rijk was geweest en van deftige afkomst was. Haar man had er alles doorgebracht en op haar ouden dag moest zij door de familie onderhouden worden. Dan had men Keetje van de Keizersgracht, een keukenmeid van den ouden stempel, welk geslacht meer en meer verdwijnt. Vrouw Van Hoogen nam den stoel naast haar in, terwijl Van Hekelen naast den Duitscher ging zitten.

Deze menschen verkeerden voorts allen in dien gelukkigen toestand, dat er niets bijzonders van hen te zeggen viel. Naar den aard der liefde te oordeelen vreesden zij allen den Heere, hoe uiteenlopend ook voor het overige hunne bijzondere inzichten mochten zijn. De man met den ringbaard was Luthersch en voorstander van de algemeene verzoening. Keetje van de Keizersgracht, een innige vrome meid van een dikke vijftig jaar, doch hartstochtelijk gehecht aan de Grootte Kerk. De Fransche Revolutie was in haar oog niet half zoo verschrikkelijk als de afscheiding van de Kerk der vaderen.

Op het oogenblik dat Van Hekelen en vrouw Van Hoogen binnentraden, was er reeds over een en ander gesproken, en ook de Afscheiding was niet onaangeroerd gebleven. De oorlog tusschen Keetje van de Keizersgracht en Hein de slaaper stond op het punt om uit te breken, toen de suikerbakker er een einde aan maakte met te zeggen: „Ah! was afgescheiden, wir müssen ja abgescheiden zijn van die zunde. Der lieber Heiland hat sein blood für allen verkoosen. Die Kirche Christi ist wo Christus is, oend wir sind ja immers allen bruder, die kanche welt ist verzoend!“ Juist nam Saartje Eliza Coles in handen, om eenige bladzijden aan het adres van den Lutheraan te bezorgen, toen de komst van Van Hekelen en vrouw Van Hoogen haar in de uitvoering van dit voornemen stuitte.

Van Hekelen was jaren lang een zielevriend van oude Saartje geweest. Deze twee harten verstonden elkander bijna geheel. Met hem kon Saartje over het stuk van Gods souvereiniteit spreken, zooals ze dat met geen ander doen kon. Als jongeling had Van Hekelen een Hollandsche vertaling van Calvijn's Institutie op de Botermarkt gekocht, en driemaal in zijn leven het boek van voren tot achteren doorgelezen. Men hield hem voor zeer knap in de waarheid, en de Duitscher noemde hem steeds, met hartelijke scherts, „der kleine Calvijn, oenzer liebe bruder“.

Zoo aangenaam aan Saartje de komst van Van Hekelen was, zoo onaangenaam deed haar de tegenwoordigheid van vrouw Van Hoogen aan. Zij had lang genoeg geleefd om vrouw Van Hoogen's hartstocht te doorgronden, en over haar hooge geestelijkheid een juist oordeel te hebben. Dit hinderde echter vrouw Van Hoogen niet om dadelijk, nadat ze zich van hoed en doek had ontdaan, haar tong aan 't werk te zetten. O, ze had zoo'n bijzonder inzicht gekregen in de geschiedenis van Jozef en den slaaf Onésimus. En vanmorgen was ze bepaald geworden bij Izaak en Rebekka en de verborgenheid van het huwelijk. Izaak was de Heere Jezus en Rebekka de ziel, en de kemel waar Rebekka op zat, dat was onze eigen gerechtigheid en ons eigen werk. Maar dat afvallen van den kemel bij het zien van Izaak, o, wat had ze daarin gezien, en dan dat komen tot Izaak! Maar hoe weinig knechten zijn er tegenwoordig als Eliäzer, die de ziel naar Christus voeren en ze van den kemel doen vallen!

Hein de slaaper, die een gevoel kreeg of hij zijn paarden tegen de Hoogesluis moest opbrengen, lei er de zweep op en sprak al te heftig: „Houd toch op, vrouw Van Hoogen, met dat verknoeien van de dierbare waarheid! Met al die viezevazen moet de ziel eeuwig omkomen. Als ie met z'n zelfers te doen krijgt, komt er wat anders kijken. Dan is 't een omkomen. Maar de duivel heeft je op een hoogte gezet; als ik niet wat anders had leeren kennen“... Doch hier kwam de suikerbakker weer tusschenbeide: „Stil, lieber bruder Hein! lass eens hopen, frau Von Hooge fatte auch einmal von der Kemel herab!“

„Toe Saartje“, zei Keetje van de Keizersgracht, „geeft uwe maar eens een versie op“. Een oogenblik later zongen allen:

Wien heb ik nevens U omhoog!

Ruim acht jaren na den bewusten Zondagavond was er weer een klein gezelschap op Saartjes kamer aanwezig. De oude Teunis was heerlijk afgestor-

ven, en Hein de slaaper donker heengegaan. Het jonge mensch werd thans bij een leeraar tot den predikdienst opgeleid. Vrouw Van Hoogen was met een schipper op den loop of liever aan het varen geweest, en van de gemeente afgesneden. Haar man was van verdriet gestorven. Met haar geestelijken vriend was ze van een tjalk op een somp en eindelijk op lager wal gekomen. In de diepste armoede liet haar vriend haar op 't droge zitten en verdween spoorloos. Maar zij was wedergekeerd als een Magdalena, en, zooals de Duitscher gezegd had, van den kemel gevallen, terwijl ze met uit werken gaan in haar stoffelijke behoeften voorzag.

RULLMANN.

ZENDING EN EVANGELISATIE

OPEN BRIEF

aan ds K. Schilder, redacteur van „De Reformatie“.

Geachte Collega,

Met groote belangstelling las ik uw artikel in het jongste nummer van uw blad onder den titel „Deventer vragen“. Het is inderdaad wel zeer „zakelijk“, zooals ge zelf zegt. Daarom is het des te meer te betreuren, dat ge met den feitelijken huidige toestand van het comité „Una Sancta“ zoo slecht op de hoogte blijkt te zijn. Daarover wil ik het echter niet hebben. Slechts moge ik een persoonlijke opmerking maken.

Gij gelooft, zoo schrijft ge, dat wij in Deventer heel weinig zegen op het werk der interkerkelijke evangelisatie hebben; dat er heel weinig concrete vrucht van dien arbeid gezien wordt. En ge zwaait met uw wijkboekje, waarin adressen staan van „gewonnen leden“, gewonnen door zuiverkerkelijke evangelisatie.

Nu zult ge het met me eens zijn, dat het heel moeilijk is om zegen zakelijk in een notitieboekje te noteeren. Zelfs wanneer die zegen onlosmakelijk verbonden is aan het begrip „gewonnen leden“ (wat ik nu maar eens een oogenblik veronderstel) moeten we toch bedenken, dat het zaad des evangelies wel eens heel lang ligt, voor het ontkiemt en dat het snel gegroeide en snel genoteerde gewas niet altijd het beste is.

Maar afgezien daarvan — laat ik u maar zeer „zakelijk“ mogen antwoorden, dat wij óók zulke boekjes hebben en zulke lijstjes en zulke adressen. Namen van menschen, die, gegrepen door onzen gemeenschappelijke arbeid (gegrepen juist mede door de bekoring van het gemeenschappelijke), hun kinderen lieten doopen, en naar catechisatie zonden, zelf op catechisatie kwamen en zich lieten aannemen. Wij zouden alle vier zoo'n statistiekje kunnen opmaken, ook uw Gereformeerde collega. Wel zou daaruit blijken, dat er in den toevloei van deze „gewonnen leden“ een inzinking kwam, zoodra het werk ernstig belemmerd werd door de voortdurende critiek van degenen, voor wie gij het in uw artikel opneemt.

Dat zijn feiten, „zaken“.

Of wilt u soms getallen en verhoudingen?

Ge vraagt: „laat men nu niet boos worden; ik bedoel het ernstig“. Geachte collega, het boos worden om dergelijke dingen hebben we al afgeleerd. Maar als ge zegt: ik bedoel het ernstig, dan moet ik u toch broederlijk en dringend vragen, dat ge de onjuiste voorstelling van „zaken“, die gij van den zegen op ons werk geeft, terugneemt. Gij waart niet op de hoogte van den stand van „zaken“, toen ge over „heel weinig zegen“ sprak.

Over den werkelijken zegen zullen we niet spreken. Daarover kunt ge natuurlijk niet oordeelen, evenmin als wij. Daarom ben ik blij, dat het in uw artikel over den echten zegen ook allerm minst ging.

Met collegialen groet en hoogachting,

Uw dw. W. J. KOOIMAN.

OPEN BRIEF

aan ds W. J. Kooiman, redacteur van „De Zondagsbode“.

Geachte Collega,

Ge constateert, dat ik „met den feitelijken huidige toestand van het Comité „Una Sancta“ zoo slecht op de hoogte blijf te zijn“. Dit is mij niet heelemaal duidelijk. Is dit een erkenning van de juistheid mijner woorden, voorzover ik immers zelf dadelijk een opmerking in dien geest deed, dan is deze herhaling overbodig. Is ze dat niet, en wil ze, zonder bewijs ervoor aan te voeren, eigenlijk zeggen, dat wat ik schreef in strijd is met de waarheid omtrent de officieel te registreeren feiten van uw organisatie, dan behoeft U met een vage aanduiding niet te volstaan. Een kleine, puntige, naast elkaar-stelling van officieel gegevens uit uw organisatie enerzijds, en mijn daartegen blijkbaar onzuivere voorstelling anderzijds zal dan voldoende zijn, om het onrecht te herstellen.

Voorts: ik „zwanide“ toch niet met een wijkboekje? Te roemen had ik niet; want de plaats, die ik bedoelde (Delft), had de nieuwe leden in mijn wijkboekje geschreven, vóór ik er kwam.

Maar 't dienaar van heid, met ligt dan n betuiging gemeensch In dien z met Deven aan mijn h het wijkbo geliseerend ben ze op ja waarm Sancta“ komt met scheidt b de in l leden, te den catec meerder U aan, maar uw gemeed den met zoolang dat licha ontleen pel overse vloed, kreg liewerking, van mensc ten. Toen kwamen, n hun geeste vóór A, d tegen A, C de „stokb schen Pa gemeensch de vraag = Ik weet voor wie aan niema maakt; en brieven u een kwelst uwerzijds

Daarom, vraagt ten Laat ze m en ik doe ze niet kun geen zeger van d'oor nees ge hebben, he dat nieuwe als ZOD tot de ker Ik kan he

Eindelijk drukking, niet hier, ik kan dat al te duid over „ze ten zega nu juist de rekende ik niet, dat stemminge den wil d meer, te van de k hangijze had d'oor ken; en léven. E stelt zijn a anders lat iederen D en dat „d met uw N niet ik.

En nu i op den zē zegen ge plaatsen te gemaakte het mijne, C, D, een wil des V eens zijn (verstaan i spijten. M wij geen n heid en z om op z dan een n onder sch schijn van onder een Ik kan b oordeelt n ieder voor meel“ g spraak m

Met col